

MONOGRAFIE KONSTYTUCYJNE

Wojciech Sokolewicz

WOJSKO I KONSTYTUCJA

WYDAWNICTWA

Warszawa 2015

**Niniejsza publikacja ukazuje się jako tom LIII Studiów i Materiałów
Trybunału Konstytucyjnego, Monografie Konstytucyjne nr 5**

Redakcja:

Krzysztof Budziło

Redakcja i korekta techniczna:

Biblioteka Trybunału Konstytucyjnego

Projekt graficzny okładki serii:

Aldona Dawid

Recenzenci:

Prof. dr hab. Maria Kruk-Jarosz

Prof. dr hab. Mirosław Wyrzykowski

Copyright by Biuro Trybunału Konstytucyjnego, Warszawa 2015

ISBN: 978-83-87515-80-5

ISSN: 1426-1030

Nakład: 200 egz.

Wydawca:

Biuro Trybunału Konstytucyjnego
00-918 Warszawa, Al. J.Ch. Szucha 12a
www.trybunal.gov.pl

Skład, druk i oprawa:

Pracownia C&C Sp. z o.o.
www.pracowniacc.pl

SPIS TREŚCI

Profesor Wojciech Sokolewicz (1931-2012)	7
Słowo o książce	9
Wstęp	13
Rozdział I	
Funkcje Sił Zbrojnych – konstytucja i rzeczywistość	19
1.1. Charakterystyka funkcji Sił Zbrojnych	19
1.1.1. Funkcje Sił Zbrojnych a zadania i kompetencje organów państwa właściwych w sprawach obronności kraju	19
1.1.2. Funkcje Sił Zbrojnych w kontekście innych zasad ustrojowych konstytucji RP	24
1.1.3. Służebność Sił Zbrojnych wobec interesów ogólnonarodowych a ich podporządkowanie cywilnej kontroli władz państwowych. . . .	29
1.1.4. Konstytucyjne funkcje a kierunki faktycznej aktywności Sił Zbrojnych	31
1.2. Konsekwencje inkluzywnej natury funkcji Sił Zbrojnych	34
1.3. Aktywność Sił Zbrojnych wykraczająca poza funkcje przypisane im w konstytucji RP	38
1.3.1. Zadania wojskowe i pozawojskowe Sił Zbrojnych	38
1.3.2. Zadania wojskowe wynikające ze zobowiązań międzynarodowych. .	39
1.3.3. Udział Sił Zbrojnych w strzeżeniu bezpieczeństwa wewnętrznego państwa	43
1.4. Uwagi porównawcze	49
Rozdział II	
Neutralność polityczna Sił Zbrojnych jako konstytucyjna zasada ustroju państwa	57
2.1. Pojęcie „Sił Zbrojnych”	57
2.2. <i>Ratio legis</i> prawnych gwarancji neutralności politycznej Sił Zbrojnych . . .	62
2.3. Wyjaśnienie pojęć zawartych w art. 26 ust. 2 konstytucji RP: neutralność polityczna oraz sprawy polityczne	65
2.3.1. Neutralność polityczna	65
2.3.2. Sprawy polityczne	67

2.4. Neutralność polityczna instytucjonalna	69
2.5. Neutralność polityczna osobowa	70
2.6. Prawa wyborcze członków Sił Zbrojnych	72
2.7. Tak zwana wyjątkowość zasady neutralności politycznej Sił Zbrojnych.	74

Rozdział III

Cywilna kontrola Sił Zbrojnych jako konstytucyjna zasada ustroju

Rzeczypospolitej.	79
3.1. Przesłanki, cele oraz instytucjonalizacja cywilnej kontroli nad Siłami Zbrojnymi	79
3.1.1. Przesłanki cywilnej kontroli	79
3.1.2. Cele cywilnej kontroli.	85
3.1.3. Instytucjonalizacja cywilnej kontroli.	87
3.2. Prawokonstytucyjna charakterystyka cywilnej i demokratycznej kontroli Sił Zbrojnych.	89
3.2.1. Pojęcie „kontrola”	89
3.2.2. Zakres kontroli	94
3.2.3. Pojęcie „kontrola cywilna”	95
3.2.4. Pojęcie „kontrola demokratyczna”	99
3.2.5. Dyskurs wojskowych i cywilów warunkiem skuteczności kontroli cywilnej i demokratycznej.	100
3.2.6. Oddziaływanie zwrotne wojska na władze publiczne.	102

Rozdział IV

Formy cywilnej kontroli Sił Zbrojnych 105

4.1. Cywilna kontrola w postaci kontroli parlamentarnej	105
4.1.1. Rola i znaczenie parlamentu w systemie kontroli cywilnej.	105
4.1.2. Kontrola parlamentarna jako zwierzchnia, polityczna i ogólna	107
4.1.3. Kontrola parlamentarna przez ustawodawstwo	109
4.1.4. Kontrola parlamentarna przez budżet państwa	111
4.1.5. Inne formy kontroli cywilnej wykonywanej przez parlament.	114
4.1.6. Uwagi porównawcze.	116
4.2. Zwierzchnictwo Prezydenta RP nad Siłami Zbrojnymi.	122
4.2.1. Funkcja zwierzchnictwa a kompetencje Prezydenta w sprawach wojskowych i obronności	122
4.2.2. Funkcja zwierzchnictwa Prezydenta nad Siłami Zbrojnymi jako przesłanka apolityczności (apartyjności) urzędu Prezydenta	124
4.2.3. Zwierzchnictwo a dowodzenie Siłami Zbrojnymi	126
4.2.4. Pojęcie zwierzchnictwa „najwyższego”	129
4.2.5. Ogólne i specjalne środki prawne realizacji zwierzchnictwa nad Siłami Zbrojnymi.	131

4.2.6.	Kompetencje Prezydenta RP w sprawach osobowych kadry dowódczej Sił Zbrojnych.	135
4.2.7.	Rada Bezpieczeństwa Narodowego	139
4.2.8.	Uwagi porównawcze.	146
4.3.	Ogólne kierownictwo Rady Ministrów sprawami obronności kraju	157
4.3.1.	Konstytucyjne podstawy kompetencji Rady Ministrów w sprawach obronności.	157
4.3.2.	Kluczowa pozycja Rady Ministrów w systemie cywilnej kontroli nad Siłami Zbrojnymi.	158
4.3.3.	Ogólne i specjalne środki prawne realizacji kierownictwa ogólnego Rady Ministrów sprawami obronności.	159
4.3.4.	Pozycja i uprawnienia Prezesa Rady Ministrów	161
4.3.5.	Pozycja i uprawnienia ministra właściwego w sprawach obrony narodowej.	163
4.3.6.	Współdziałanie Prezydenta z rządem w sprawach obronności	168

Rozdział V

	Szczególne cechy Sił Zbrojnych i form dowodzenia nimi	177
5.1.	Dowodzenie Siłami Zbrojnymi (rozkazodawstwo)	177
5.1.1.	Szef Sztabu Generalnego WP	180
5.1.2.	Naczelnny Dowódca Sił Zbrojnych.	184
5.1.3.	Dowódcy rodzajów wojska	185
5.2.	Szczególne cechy Sił Zbrojnych jako struktury (organizacji) państwowej .	186
5.3.	Uwagi porównawcze	192
5.4.	Specyfika służby wojskowej	196
5.5.	Odrębności zawodowej służby w Siłach Zbrojnych jako przesłanka udogodnień socjalnych.	197
5.6.	Uwagi porównawcze	200

	Zakończenie	205
--	------------------------------	------------

	Bibliografia	211
	Konstytucje	211
	Opracowania zwarte.	212
	Czasopisma naukowe	216
	Czasopisma codzienne i tygodniki	217
	Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego.	220
	Ustawy i inne źródła prawa.	221
	Orzecznictwo	222